

บทที่ 2

เอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษามุ่งศึกษาการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ในโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 โดยกำหนดขอบข่ายเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความเป็นมาของโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
2. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยะที่ 3 พ.ศ. 2545 – 2549
3. การดำเนินการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา
4. การดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ปีการศึกษา 2546
5. การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาของโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2539, หน้า 388-391) ได้เขียนเกี่ยวกับความเป็นมาของอาหารกลางวันในต่างประเทศและในประเทศไทยเอาไว้ดังนี้ คือ การจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนเริ่มขึ้นในยุโรปตั้งแต่ยุคกลาง ในสถานอบรมศาสนาคริสต์มีการจัดเลี้ยงนักเรียนดำเนินการโดยพระและแม่ชีประจำตามสำนักต่าง ๆ นอกจากสถาบันศาสนาแล้วการจัดบริการอาหารก่อกำเนิดในโรงเรียนประเภทอื่นด้วยเหตุผลต่าง ๆ กันโดยเริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 ดังนี้

ประเทศในยุโรปเริ่มตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 ประเทศแรกที่มีการจัดบริการอาหารให้นักเรียนได้แก่ประเทศเยอรมันมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการจรรยาจัดของเยาวชน ต่อมาประเทศต่าง ๆ ในยุโรปจึงเห็นความสำคัญของการบริการอาหาร เนื่องจากมีเด็กยากจนไม่ได้กินอาหารเพียงพอและเกิดภาวะทุพโภชนาการ ในประเทศอังกฤษพบว่าชายสามในห้าคนมีร่างกายไม่สมบูรณ์ เนื่องจากทุพโภชนาการในวัยเด็ก เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงได้จัดให้มีการบริการอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียนในโรงเรียนขึ้นในระยะแรกจัดเฉพาะเด็กที่ยากจนในบางโรงเรียนเท่านั้น ต่อมาจึงจัดให้กับนักเรียนทุกคนทั่วประเทศโดยรัฐบาลให้ทุนอุดหนุนทั้งยังออกกฎหมายบังคับให้โรงเรียนจัดอาหารกลางวันที่ถูกหลักโภชนาการให้กับนักเรียนประถมศึกษา

นอกจากนี้ประเทศกรีซและนอร์เวย์ก็มีการจัดอาหารเช้าให้แก่นักเรียน โดยกระทรวงศึกษาธิการของประเทศกรีซได้จัดตั้งโครงการอาหารเช้าให้แก่นักเรียน ซึ่งจะมี นม โกลโก้ ขนมปังลูกเกด ส่วนประเทศนอร์เวย์จัดอาหารเช้าให้แก่เด็กนักเรียนประถมศึกษาทุกคนประกอบด้วย นม แชนดัวซ์ เนยแข็ง น้ำมันตับปลา ผักและผลไม้สด

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนเริ่มตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 19 ในนครนิวยอร์ก เริ่มที่โรงเรียนอุตสาหกรรม ต่อมาได้จัดให้กับนักเรียนในย่านชนบทบางแห่ง โดยนักเรียนร่วมกันออกค่าอาหาร ครูช่วยกันประกอบอาหารเป็นอาหารร้อน ๆ ให้กับเด็กเป็นการเสริมอาหารที่นักเรียนนำมาจากบ้านในปี ค.ศ. 1917 มีการตื่นตัวในการให้บริการอาหารแก่เด็กนักเรียนทั่วประเทศเนื่องจากมีชายฉกรรจ์ร้อยละ 33.50 มีร่างกายไม่สมบูรณ์จากการมีภาวะโภชนาการต่ำและจากการสำรวจพบว่ามีเด็กประมาณ 9 ล้านคนที่ได้รับอาหารไม่เพียงพอ ครูจึงได้จัดบริการอาหารให้แก่เด็กนักเรียนโดยใช้เงินส่วนตัวของครูในขณะนั้น ยังไม่ได้คำนึงถึงหลักโภชนาการ ต่อมาในปี ค.ศ. 1930 โครงการอาหารกลางวันจึงได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากรัฐ โดยรัฐรับซื้อผลผลิตจากชาวนาชาวสวนให้กับ โรงเรียนเพื่อนำไปประกอบอาหารกลางวันและจัดให้มีโครงการอุดหนุนเพื่อบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนของรัฐอย่างถาวร โดยมีเป้าหมาย 2 ประการ คือ ประการแรกอาหารกลางวันให้กับเด็กจะต้องมีคุณค่าทางโภชนาการ และต้องกำหนดให้ช่วย ส่งเสริมปลูกสร้างให้เด็กชอบอาหารหลายอย่างที่ช่วยป้องกันโรค ซึ่งมักจะไม่ได้จากอาหารที่ได้จากครอบครัว ประการที่สองอาหารกลางวันในโรงเรียนควรเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับการศึกษาในโรงเรียนที่จะช่วยให้มีสุขภาพและโภชนาการที่ดีขึ้น

2. ประเทศในเอเชีย ญี่ปุ่นเป็นประเทศแรกที่มีการให้บริการอาหารกลางวันแก่เด็กนักเรียน โดยเริ่มมีขึ้นตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้วมีการขยายการบริการได้ทั่วประเทศ ในปี ค.ศ. 1954 รัฐบาลได้ออกกฎหมายให้โรงเรียนต่าง ๆ ที่จัดให้มีการศึกษาภาคบังคับ และมีมัธยมต้นรวมทั้งโรงเรียนสำหรับคนพิการจัดบริการอาหารให้แก่เด็กนักเรียน ปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นนับว่าเป็นประเทศที่ก้าวหน้ามากในการบริการอาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียนส่วนประเทศอื่น เช่น ประเทศมาเลเซียจะบริการอาหารให้แก่เด็กนักเรียนที่อยู่ไกลไม่สามารถกลับไปกินข้าวที่บ้านได้ สำหรับประเทศฟิลิปปินส์ไม่มีโครงการอาหารกลางวันแต่มีโครงการสวนครัวในโรงเรียนแทน

3. การบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนในประเทศไทยเริ่มขึ้นเมื่อใดยังไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดแต่การบริการที่มีขึ้นในระยะแรกเป็นการขายอาหารให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียน โดยให้นักกลางนอกหรือหาบเร่ นำอาหารและขนมมาขายโดยไม่มีการควบคุมจากโรงเรียนอย่างใกล้ชิด

ปี พ.ศ. 2449 โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากองค์การต่อต้านความอดอยากและขาดแคลนอาหารร่วมกับยูนิเซฟให้เครื่องมือในการประกอบอาหารและนมผงเพื่อบริการให้กับนักเรียน แต่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากมีปัญหาเรื่องการขนส่งน้ำตาลที่จะนำมาผสม นักเรียนยังไม่ชอบการดื่มนม

ปี พ.ศ. 2494 กรมสามัญศึกษาได้ทดลองโครงการอาหารกลางวันเป็นครั้งแรก ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยได้รับแรงผลักดันจากการประชุมองค์การ UNESCO ซึ่งได้จัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนในการประชุมที่กรุงเจนีวาประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ปี พ.ศ. 2496 รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการอาหารและโภชนาการแห่งชาติซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นคณะกรรมการโภชนาการแห่งชาติ ประกอบด้วย 5 อนุกรรมการ 1 ในอนุกรรมการ คือ อนุกรรมการจัดเลี้ยงอาหารกลางวันในโรงเรียน

ปี พ.ศ. 2509 รัฐบาลได้เห็นความจำเป็นของโครงการอาหารกลางวันจึงได้ตรากฎหมายให้โรงเรียนต่าง ๆ จัดบริการอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการให้แก่เด็กนักเรียนในภาคถูกมีการส่งเสริมตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา ในช่วงแรกโครงการอาหารกลางวันยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

ปี พ.ศ. 2516 คณะกรรมการโภชนาการแห่งชาติได้กำหนดนโยบายการศึกษา คหกรรมศาสตร์ ได้มีการรณรงค์เพื่อหาทุนดำเนินการโดยทำธง “หนูไม่มีอาหารกิน” จำหน่ายสามารถมีเงินทุนและมอบให้โรงเรียนละ 5,000 บาท เป็นจำนวน 75 โรงเรียน และมีการจัดการอบรมให้แก่ครูที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ ต่อมาฝ่ายพัฒนาการศึกษาประชาบาล สำนักที่ปรึกษาฝ่ายนโยบายและแผนมหาดไทย ที่จัดตั้งโดยคณะปฏิบัติได้เห็นชอบกับโครงการจัดอาหารกลางวันจึงได้จัดงบประมาณให้ดำเนินการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติ ระยะที่ 3 โดยในปี พ.ศ.2517 ได้ดำเนินการโดยใช้เงินมูลนิธิช่วยเหลือการศึกษา
 ประชาบาล จำนวน 43 โรงเรียน ในปี พ.ศ.2518 จำนวน 39 โรงเรียน และในปี พ.ศ. 2519
 จำนวน 74 โรงเรียน

ในปี พ.ศ. 2520 โครงการอาหารกลางวันได้จัดการบรรจุเข้าไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา
 แห่งชาติระยะที่ 4 (2520 – 2524) จึงได้มีการดำเนินการอย่างจริงจังโดยได้รับการพิจารณาให้อยู่
 ในโครงการพัฒนาโรงเรียนชุมชนกองการศึกษาประชาบาล ซึ่งให้งบประมาณในการจัดทำโครงการ
 อาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาปีละ 390 โรงเรียนทั่วประเทศ รวมเป็นเงิน 16.4 ล้านบาท
 เงินจำนวนนี้รวมค่าใช้จ่ายในการอบรม และเงินอุดหนุนให้แก่โรงเรียน โรงเรียนละ 5,000 บาท
 ในปี พ.ศ. 2522 เงินอุดหนุนได้เพิ่มเป็น 7,500 บาท ต่อมาสภาพเศรษฐกิจของประเทศไม่ดีเท่าที่ควร
 จึงมีการลดจำนวนโรงเรียนในโครงการลงเหลือเพียงปีละ 320 โรงเรียน รวมโรงเรียนที่ได้รับการ
 การอุดหนุนให้ดำเนินโครงการอาหารกลางวันรวม 1,740 โรงเรียน

ปี พ.ศ. 2524 มีการโอนโรงเรียนประถมศึกษามาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
 การประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ โครงการอาหารกลางวันยังมีการดำเนินการต่อ
 ไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 5 (2525 – 2529) รัฐบาลให้การ
 สนับสนุนในด้านงบประมาณให้จัดทำโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา เพิ่มปีละ
 800 โรงเรียน โดยใช้งบประมาณสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน
 55,677 ล้านบาท สำหรับฝึกอบรมครูใหญ่และครูผู้ปฏิบัติการ รวมทั้งเงินอุดหนุนสำหรับโครงการ
 อาหารกลางวัน

ปี พ.ศ. 2527 มีโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณ จำนวน 5,093 โรงเรียน
 มีมูลนิธิ และสมาคมช่วยเหลืออีก 117 โรงเรียน และเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2530 โรงเรียน
 ทั่วประเทศ ซึ่งมีประมาณสามหมื่นกว่าโรงเรียนได้รับเงินสนับสนุนโรงเรียนละ 9,000 บาท
 ครบทุกโรงเรียน

สำนักงานโครงการอาหารกลางวัน กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 1) ได้เขียนเกี่ยวกับ
 แนวดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาเอาไว้ว่า ในช่วงปลายปี
 งบประมาณ 2534 รัฐบาลได้จัดให้มีกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา
 พ.ศ. 2535 เพื่อนำดอกผลกองทุนไปใช้แก้ปัญหาทุพโภชนาการและการขาดอาหารกลางวัน
 บังเกิดความเร็วขึ้น จึงเกิดความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข เพื่อพัฒนาโครงการอาหารกลางวัน นอกจากกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันแล้วยังมุ่งเน้นให้เชื่อมโยงกับกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และนำประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันอีกด้วย

จากการศึกษาความเป็นมาของโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน สรุปได้ว่าการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนทั้งในและต่างประเทศ เกิดขึ้นได้เนื่องจากมีเด็กยากจนไม่ได้รับประทานอาหารที่เพียงพอทำให้เกิดภาวะทุพโภชนาการ รัฐบาลแต่ละประเทศเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กเหล่านั้น จึงได้จัดทำโครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กในโรงเรียนขึ้นมา สำหรับประเทศไทยเราก็ได้ดำเนินการจัดทำโครงการอาหารกลางวันและสนับสนุนงบประมาณให้กับโรงเรียนและได้จัดทำจนครบทุกโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยะที่ 3 พ.ศ. 2545 – 2549

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักพระราชวังสวนจิตรลดา (2545) มีแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยะที่ 3 พ.ศ. 2545 – 2549 มีสาระสำคัญคือ

เป้าหมายสูงสุด

ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้กำหนดเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาไว้ดังนี้

“เด็ก และเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร มีโภชนาดี สุขภาพแข็งแรง มีความซื่อสัตย์ มีความรู้และทักษะ ทั้งด้านวิชาการและการอาชีพที่เป็นรากฐานของการพึ่งตนเอง และพัฒนาท้องถิ่นได้นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้นตามศักยภาพของตนเอง เป็นคนมีประสิทธิภาวยิ่งขึ้น”

วัตถุประสงค์ในการพัฒนา

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในช่วงแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ ระยะที่ 3 พ.ศ. 2545 – 2549 จึงกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อลดระดับความรุนแรงของปัญหาการขาดสารอาหาร และโรคติดต่อที่สำคัญของเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร
2. เพื่อส่งเสริมโภชนาการดีและสุขภาพดีของเด็กตั้งแตอยู่ในครรภ์
3. เพื่อเสริมสร้างความรู้ พัฒนาทักษะทั้งทางวิชาการ และการอาชีพที่เป็นรากฐานของการพึ่งตนเองให้แก่เด็ก ได้แก่ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การเกษตร การงานอาชีพอื่น ๆ และสหกรณ์
4. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น
5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นตามศักยภาพ เป้าหมายหลักของการพัฒนา
 1. เด็กทุกคนได้รับการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาการขาดสารอาหาร ได้แก่ โรคขาดโปรตีน อาหารที่ให้พลังงาน โรคขาดสารไอโอดีน และโรคขาดจุลโภชนาการอื่น ๆ ที่เป็นปัญหาในท้องถิ่น และโรคติดต่อที่เป็นปัญหาในพื้นที่ เช่น โรคมาลาเรีย เป็นต้น
 2. เด็กได้รับการอนามัยแม่และเด็กขั้นพื้นฐานตั้งแตอยู่ในครรภ์
 3. เด็กเล็กได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา
 4. เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาเพื่อสร้างพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมที่จะนำไปสู่การมีโภชนาการดีและสุขภาพดี
 5. เด็กนักเรียนที่มีความรู้และได้รับการพัฒนาทักษะทั้งทางวิชาการ และการงานอาชีพที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตด้วยตนเอง
 6. เด็กนักเรียนได้รับการปลูกฝังให้มีลักษณะนิสัยในการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามอุดมการณ์สหกรณ์
 7. เด็กนักเรียนได้รับการปลูกฝังให้เห็นคุณค่ารู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนรวมทั้งวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นด้วย
 8. เด็กนักเรียนในทุกระดับชั้นได้รับการส่งเสริมพัฒนาความรู้ และทักษะเพื่อให้สามารถศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

พื้นที่เป้าหมายในการพัฒนา

พื้นที่ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารซึ่งรวมถึงตั้งแต่ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารตามแนวชายแดนพื้นที่ที่ห่างไกลความเจริญ ห่างไกลการคมนาคม และพื้นที่ที่ยังมีความขาดแคลน พื้นที่เหล่านี้ได้แก่

1. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและหมู่บ้านในเขตบริการการศึกษา
2. โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

และหมู่บ้านในเขตบริการการศึกษา

3. ศูนย์การเรียน “แม่ฟ้าหลวง” และหมู่บ้านในเขตบริการ
4. พื้นที่อื่น ๆ ตามพระราชประสงค์

กลุ่มประชากรเป้าหมายในการพัฒนา คือเด็กและเยาวชนโดยแบ่งเป็น

1. ทารกในครรภ์ถึง 3 ปี
2. เด็กเล็ก
3. เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา
4. เด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

หลักการและวิธีการพัฒนาตามพระราชดำริ

หลักการพัฒนาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริเกี่ยวกับหลักการในการดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ดังนี้

1. การพึ่งตนเอง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารีทรงเน้นให้เด็กและเยาวชนรวมทั้งประชาชนเข้าร่วมในทุกกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการลงมือปฏิบัติและในที่สุดสามารถดำเนินการพัฒนาด้วยตนเอง

2. ความร่วมมือจากทุกส่วนในการพัฒนาจำเป็นต้องส่งเสริมหรือสนับสนุนในส่วนต่าง ๆ ที่ชุมชนไม่สามารถผลิตได้เองหรือขาดแคลน ดังเช่น เทคโนโลยี ความรู้วัสดุอุปกรณ์งบประมาณ ดำเนินการบางส่วนซึ่งทั้งหมดนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและประสานงานจากทุกส่วน คือ ภาครัฐ และภาคเอกชน

วิธีการพัฒนา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ทรงเน้นการพัฒนาโดยใช้การศึกษาเป็นแกนควบคู่กับการรักษาวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น

การบริหารจัดการ

การดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามพระราชประสงค์โดยการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างประหยัดและใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยช่วงของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยะที่ 3 พ.ศ. 2545 – 2549 นั้น กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการ และมาตรการในการดำเนินการ

การประสานงาน

โดยมีคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานของภาครัฐในส่วนกลางที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริทั้งหมด มีการประชุมเพื่อประสานแผนและงบประมาณระหว่างหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการประสานการปฏิบัติกับหน่วยในพื้นที่ การมีส่วนร่วมจากชุมชน ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรท้องถิ่นและสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมจากภาคเอกชน

ส่งเสริมให้ภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศมีส่วนร่วมมากขึ้นในการสนับสนุนการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร

การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

เสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ ตลอดจนแนวทางการดำเนินงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ และเผยแพร่ผลงานแก่ประชาชนทั่วไปทั้งในส่วนกลางและในพื้นที่

การพัฒนาเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้

ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาเครื่องมือเพื่อให้สถานศึกษาสามารถถ่ายทอดความรู้ และเทคโนโลยีแก่เด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การสร้างเครือข่ายการศึกษาและพัฒนา

ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสถานศึกษา

การติดตามและประเมินผล

ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่สามารถติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอและจัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานตามสภาพที่เป็นจริงของสถานศึกษา

การพัฒนาและปรับปรุงระบบสารสนเทศ

มีการพัฒนาปรับปรุงระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

การสร้างขวัญและกำลังใจ

ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานได้ศึกษาเพื่อเพิ่มคุณวุฒิตลอดจนศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

ความเป็นมา

เป็นโครงการแรกๆที่เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2523 โดยมุ่งเน้นให้นักเรียน ครูและ ผู้ปกครองร่วมกันทำการเกษตรในโรงเรียนแล้วนำผลผลิตมาประกอบเป็นอาหารกลางวัน โดย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี พระราชทานเงิน สิ่งของ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ วัสดุอุปกรณ์ การประกอบอาหารให้แก่โรงเรียนในโครงการ การดำเนินงานของโครงการนี้ นอกจากจะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหารกลางวันแล้วยังทำให้เด็กนักเรียนได้รับความรู้ด้านโภชนาการและด้านการเกษตรแผนใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประกอบเป็นอาชีพได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เด็กนักเรียนมีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการบริโภคตลอดปีการศึกษา โดยใช้ผลผลิตการเกษตรที่ผลิตขึ้นภายในโรงเรียนมาประกอบอาหาร

กิจกรรมสำคัญ

1. พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

2. ผลิตอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการในโรงเรียน ทั้งเนื้อสัตว์ ปลา ถั่วเมล็ดแห้ง พืชผักและผลไม้ที่หลากหลายเหมาะสมกับท้องถิ่น โดยเฉพาะกล้วยและมะละกอโดยใช้รูปแบบการเกษตรแบบผสมผสานและชีววิถีให้มีผลผลิตที่หลากหลายหมุนเวียนกันอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับแผนการประกอบอาหารของโรงเรียน

3. ส่งเสริมการถนอมอาหารที่มีเหลือใช้ เพื่อเก็บไว้ใช้ในฤดูขาดแคลน

4. ประกอบอาหารกลางวันและอาหารเสริมที่มีคุณค่าและถูกสุขลักษณะ

5. เฝ้าระวัง และติดตามทางโภชนาการรวมทั้งการตรวจสอบสุขภาพและปรับปรุงภาวะโภชนาการของนักเรียนและชุมชน

6. จัดการเรียนการสอนเรื่องการเกษตรและโภชนาการในโรงเรียนให้สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ

จากการศึกษาแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยะที่ 3 พ.ศ. 2543 - 2549 สรุปได้ว่าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระราชดำริที่จะให้เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารได้มีภาวะโภชนาการที่ดี สุขภาพแข็งแรง มีความรู้ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตสามารถพัฒนาท้องถิ่นของตนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามศักยภาพ

การดำเนินการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา

สำนักงานโครงการอาหารกลางวัน กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้จัดทำแนวดำเนินการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษามีสาระสำคัญดังนี้

โครงการอาหารกลางวันมีกลุ่มเป้าหมาย คือเด็กนักเรียนทุกคนในระดับก่อนประถมศึกษา และประถมศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษาของหน่วยงานที่จัดการศึกษา ในระดับดังกล่าวทั่วประเทศ ทั้งหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและในสังกัดอื่น ซึ่งได้แก่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมการศาสนา กรมการศึกษา นอกโรงเรียน กรมการปกครอง กรุงเทพมหานคร และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักเรียนระดับก่อนประถมประถมศึกษาและระดับประถมศึกษาที่มีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการรับประทานทุกวันตลอดปีการศึกษาอย่างพอเพียงต่อความต้องการของร่างกาย

เป้าหมาย

1. นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษาทุกคนได้รับประทานอาหารกลางวัน โดยจัดลำดับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องได้รับประทานอาหารกลางวันได้ดังนี้

- 1.1 นักเรียนมีภาวะทุพโภชนาการ
- 1.2 นักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวัน
- 1.3 นักเรียนอื่น นอกเหนือจาก 2 กลุ่มแรก

2. อาหารกลางวันที่นักเรียนได้รับประทานเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมกับสภาวะสุขภาพของนักเรียน

งบประมาณของโครงการได้มาจาก

1. งบประมาณรายจ่ายประจำปีหมวดเงินอุดหนุน
 2. เงินดอกผลจากกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา
- การจัดสรรงบประมาณ

จัดสรรให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายประมาณร้อยละ 30 ของนักเรียนทั้งหมดโดยจัดสรรให้นักเรียนดังกล่าวคนละ 6 บาทต่อวัน จำนวน 200 วัน/ปีการศึกษา โดยให้สถานศึกษาจัดอาหารกลางวันด้วยรูปแบบต่าง ๆ ให้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายตามลำดับ

วิธีการ/มาตรการ

1. ดูแล จัดการให้นักเรียนที่มีทุพโภชนาการได้รับอาหารที่มีคุณค่า
2. ดูแล จัดการให้นักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวันทุกคนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าเหมาะสมกับวัย

3. ตรวจสอบคุณภาพอาหารเพื่อให้มีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการ สะอาด ถูกหลักอนามัยสำหรับนักเรียน

4. บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามหลักสูตรเชื่อมโยงกับโครงการอาหารกลางวัน

5. จัดทำกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เช่น โครงการส่งเสริมผลิตเพื่ออาหารกลางวัน โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน เป็นต้น เช่น ส่งเสริมการสร้างผลิตในโรงเรียนการจัดอาหารกลางวันให้นักเรียน เป็นต้น

6. การนิเทศติดตามผลโครงการอาหารกลางวันโดยเน้นการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนด้านต่าง ๆ โดยมีบูรณาการเข้ากับกลุ่มประสบการณ์ ในหลักสูตรให้มากที่สุด

บทบาทหน้าที่ขององค์กร และคณะบุคคลที่เกี่ยวข้อง

โดยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2535 กำหนดให้องค์กร คณะบุคคล และหน่วยราชการต่าง ๆ มีบทบาทหน้าที่ ร่วมกันดำเนินการกิจให้บรรลุเจตนารมณ์ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ดังนี้

1. คณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานและคณะกรรมการอีก 12 คน โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นกรรมการ และทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการมีหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์แนวทางในการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาโครงการตามวัตถุประสงค์ พิจารณาจัดสรรงบประมาณทั้งเงินอุดหนุนและเงินดอกผลกองทุน ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการควบคุม ติดตามประเมินผล การดำเนินงานตามพระราชบัญญัติ

2. สำนักงานโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งคณะกรรมการบริหารกองทุนโครงการอาหารกลางวันกำหนดให้เป็นหน่วยงานเลขานุการ โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการเลขานุการแห่งชาติจึงจัดสำนักงานโครงการอาหารกลางวันขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของกองนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

2.1 วางแผนงาน แนวทาง และกำหนดมาตรการเพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาโครงการอาหารกลางวัน

2.2 วิจัยเพื่อพัฒนาโครงการอาหารกลางวัน

2.3 สนับสนุนส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจ หน่วยงานผู้ปฏิบัติ

3. สำรวจ รวบรวม วิเคราะห์ และรายงานข้อมูลของทุกสังกัดเพื่อขอจัดตั้งและจัดสรรงบประมาณโครงการอาหารกลางวัน

3.1 ประชาสัมพันธ์ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อสร้างความเข้าใจในโครงการและเพื่อระดมทรัพยากรสำหรับการดำเนินงานให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติกองทุน

3.2 นิเทศ ติดตามประเมินผลรวบรวมและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของแต่ละสังกัดเสนอต่อคณะกรรมการบริหารกองทุน โครงการอาหารกลางวัน

3.3 ปฏิบัติและดำเนินงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

มีบทบาทหน้าที่ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาว่าด้วยการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจัดหาผลประโยชน์กองทุนตามระเบียบว่าด้วยเงินกองทุน โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 กำหนดไว้ดังนี้

1. ขอจัดตั้งชี้แจงงบประมาณและขออนุมัติเงินประจำงวดสำหรับโครงการอาหารกลางวันกลางวันต่อสำนักงบประมาณ
2. แจ้งรายละเอียดการจัดสรรพร้อมใบอนุมัติเงินประจำงวดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
3. ดำเนินการขออนุมัติโอนเงินดอกผลกองทุนเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. รายงานการรับ/จ่ายเงินกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาให้สำนักงานโครงการอาหารกลางวันรวมทั้งควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์
5. ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายและเห็นสมควร

ส่วนราชการต่าง ๆ

ส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีโรงเรียนจัดการศึกษาภาคบังคับอยู่ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมศาสนา กรมการศึกษา นอกโรงเรียน กองบังคับบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กรมการปกครองและกรุงเทพมหานคร มีบทบาทดังนี้

1. กำหนดนโยบายหลักเกณฑ์เพื่อการจัดสรรงบประมาณค่าอาหารกลางวันให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วางแผนการปฏิบัติให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2535 ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัด

2. สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือและกระตุ้นการดำเนินงานโครงการของหน่วยงาน
ในสังกัด

3. ประสานงานและประชาสัมพันธ์ขอรับการสนับสนุนด้านการเงิน และเทคนิค
วิธีการจากหน่วยงานรัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาโครงการอาหารกลางวันไปสู่รูปแบบพอเพียงและ
ยั่งยืน

4. นิเทศ ติดตาม กำกับ ดูแลการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่น และภายใน
หน่วยงาน เพื่อกำกับดูแลโรงเรียนและหน่วยงานที่รับผิดชอบ

5. รวบรวม วิเคราะห์ สรุปข้อมูลจำนวนนักเรียนและการดำเนินโครงการรายงาน
ต่อคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันเพื่อขอพิจารณาอนุมัติการจัดสรร

6. ปฏิบัติและดำเนินงานอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควรและได้รับมอบหมายหน่วยงาน
ระดับจังหวัด

หน่วยงานระดับจังหวัด

การดำเนินโครงการอาหารกลางวันในระดับจังหวัดหน่วยงานที่เป็นองค์กรหลักทำ
หน้าที่รับผิดชอบ มี 4 องค์กร ดังนี้ คือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดที่ทำการปกครอง
จังหวัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่มีบทบาทต่างกัน
ดังนี้

1. การประสานงานเบิกจ่ายเงินให้กับทุกหน่วยและดูแลสนับสนุนประสานงานใน
ส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และกรมศาสนา

2. วางแผนงานและดำเนินโครงการอาหารกลางวันในสังกัดของตนเองโดยดำเนินการ
ให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรการการดำเนินการ โครงการอาหารกลางวัน
ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.
2535 โดยอาจดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการหรือรูปแบบอื่นตามความเหมาะสม

3. ตำรวจ รวบรวม สรุปรายงานและรายงานข้อมูลต่าง ๆ ของสังกัด เช่น ข้อมูล
เกี่ยวกับจำนวนนักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการและจำนวนนักเรียนที่ขาดแคลน ข้อมูลรายงาน
การจัดสรร เพื่อดำเนินการรวบรวมสรุปข้อมูลส่งสำนักงานโครงการอาหารกลางวัน

4. ส่งเสริม สนับสนุน และกระตุ้นให้หน่วยงานระดับจังหวัดจัดกิจกรรมเชิดชูเกียรติแก่โรงเรียนจัดกิจกรรมดีเด่น เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจรวมทั้งขอความร่วมมือจากภาคเอกชนและองค์กรอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จสูงสุด

5. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนให้เป็นที่รู้จักในชุมชน

6. นิเทศ ติดตาม กำกับ การดำเนินการของโรงเรียนในสังกัดหรือในการดูแลหรือรายงานผลการดำเนินงาน

7. การดำเนินงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

หน่วยงานระดับอำเภอ

หน่วยงานที่เป็นองค์กรหลักในการดำเนินงานในระดับนี้มี 3 องค์กรคือ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ/กิ่งอำเภอและสำนักงานเทศบาล โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานต่าง ๆ ระหว่างจังหวัด โรงเรียนและศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดหรือมัสยิด

2. ให้ความรู้และคำปรึกษาในการดำเนินการงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนให้เป็นไปตามระเบียบ แนวทางปฏิบัติต่าง ๆ

3. รวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามกำหนด

4. นิเทศ ติดตาม กำกับโรงเรียนในการจัดบริการอาหารกลางวันแบบบูรณาการโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันและโครงการสนับสนุนอื่น ๆ โดยเน้นทั้งด้านปริมาณนักเรียนที่จะได้รับการและคุณค่าทางโภชนาการของอาหาร

5. ประชาสัมพันธ์โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนที่แพร่หลายและจัดหาทุนสนับสนุนโรงเรียน

6. ดำเนินการอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

หน่วยงานระดับสถานศึกษา

เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดนักเรียนที่สุดเป็นหน่วยปฏิบัติการและแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติสอดคล้องกับประชาชนและท้องถิ่นจึงมีหน้าที่หลากหลายดังนี้

1. การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน
2. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการ
3. วางแผนการดำเนินงาน
4. ดำเนินการตามแผนที่วางไว้
5. การประเมินผลโครงการและการรายงานผลการดำเนินงาน

จากการศึกษาโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สรุปได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการมีเป้าหมายในการให้เด็กนักเรียนทุกคนในระดับก่อนประถมและระดับประถมศึกษา ทั้งของภาครัฐและเอกชนทุกคนมีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย รับประทานทุกวันตลอดปีการศึกษา

การดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ปีการศึกษา 2546

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2547) ได้สรุปผลการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนปีการศึกษา 2546 ไว้ดังนี้

ผลผลิตทางการเกษตร

เป็นการวัดปริมาณผลผลิตทางการเกษตรที่ทางโรงเรียนผลิตในโรงเรียน 4 ประเภท คือ เนื้อสัตว์ ถั่วเมล็ดแห้ง ผักและผลไม้ โดยเปรียบเทียบผลผลิตที่ผลิตได้กับความต้องการบริโภคที่โครงการตั้งเป้าหมายไว้ของเด็กนักเรียน 1 คน ใน 1 มื้อ คือเนื้อสัตว์ต้องการบริโภค 40 กรัม/คน/ มื้อ/ ถั่วเมล็ดแห้ง 25 กรัม/คน/ มื้อ ผัก 100 กรัม/คน/มื้อ และผลไม้ 100 กรัม/คน/มื้อ

กิจกรรมการผลิตทางการเกษตร นอกจากจะนำผลผลิตที่ได้มาประกอบอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียนรับประทานแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้วิธีการทำการเกษตร ซึ่งเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนผสมผสานกับวิชาการเกษตรแผนใหม่ เป็นการปลูกสร้างนิสัยให้เด็กนักเรียนเห็นความสำคัญของอาชีพที่เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนเอง หากจบการศึกษาแล้วไม่ได้ ศึกษาต่อในชั้นสูงขึ้นไปก็สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพในชุมชนต่อไป กิจกรรมการผลิตทางการเกษตรจึงมุ่งเน้นที่จะให้มีผลผลิตอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา โดยให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับครู ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชน

ผลผลิตเฉลี่ยประเภทเนื้อสัตว์ที่โรงเรียนผลิตได้ในปีการศึกษา 2546 เมื่อเทียบกับความต้องการบริโภค 40 กรัม/คน/มื้อ สามารถผลิตได้ดังนี้

1. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 1 ผลิตได้ 76.58 กรัม/คน/มื้อ
2. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 2 ผลิตได้ 76.60 กรัม/คน/มื้อ
3. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 ผลิตได้ 87.37 กรัม/คน/มื้อ
4. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 4 ผลิตได้ 69.55 กรัม/คน/มื้อ

ผลผลิตเฉลี่ยประเภทถั่วเมล็ดแห้งที่โรงเรียนผลิตได้ในปีการศึกษา 2546 เมื่อเทียบกับความต้องการบริโภค 25 กรัม/คน/มื้อ

1. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 1 ผลิตได้ 6.07 กรัม/คน/มื้อ
2. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 2 ผลิตได้ 9.57 กรัม/คน/มื้อ
3. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 ผลิตได้ 6.10 กรัม/คน/มื้อ
4. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 4 ผลิตได้ 1.04 กรัม/คน/มื้อ

ผลผลิตเฉลี่ยประเภทผักที่โรงเรียนผลิตได้ในปีการศึกษา 2546 เมื่อเทียบกับความต้องการบริโภค 100 กรัม/คน/มื้อ

1. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 1 ผลิตได้ 76.58 กรัม/คน/มื้อ
2. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 2 ผลิตได้ 76.60 กรัม/คน/มื้อ
3. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 ผลิตได้ 87.37 กรัม/คน/มื้อ
4. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 4 ผลิตได้ 69.55 กรัม/คน/มื้อ

ผลผลิตเฉลี่ยประเภทผลไม้ที่โรงเรียนผลิตได้ในปีการศึกษา 2546 เมื่อเทียบกับความต้องการบริโภค 100 กรัม/คน/มื้อ

1. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 1 ผลิตได้ 64.08 กรัม/คน/มื้อ
2. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 2 ผลิตได้ 58.62 กรัม/คน/มื้อ
3. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 ผลิตได้ 73.66 กรัม/คน/มื้อ
4. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 4 ผลิตได้ 46.42 กรัม/คน/มื้อ

วัตถุดิบในการประกอบอาหารกลางวัน

เป็นการวัดปริมาณวัตถุดิบส่วนที่กินได้ที่โรงเรียนนำมาประกอบอาหารกลางวันให้เด็กนักเรียนรับประทาน 4 ประเภท คือ เนื้อสัตว์ ถั่วเมล็ดแห้ง ผัก และผลไม้ โดยเปรียบเทียบกับความต้องการบริโภคของเด็กนักเรียน 1 คน ใน 1 มื้อ คือเนื้อสัตว์ต้องการบริโภค 40 กรัม/คน/มื้อ ถั่วเมล็ดแห้ง 25 กรัม/คน/มื้อ/ผัก 100 กรัม/คน/มื้อ และผลไม้ 100 กรัม/คน/มื้อ ซึ่งการประกอบอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดระดับความรุนแรงของปัญหาการขาดสารอาหารในเด็กนักเรียน

วัตถุดิบประเภทเนื้อสัตว์เฉลี่ยที่โรงเรียนนำมาประกอบอาหารกลางวันในปีการศึกษา 2546 เมื่อเทียบกับความต้องการบริโภค 40 กรัม/คน/มื้อ

1. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 1 ใช้วัตถุดิบ 78.82 กรัม/คน/มื้อ
2. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 2 ใช้วัตถุดิบ 75.50 กรัม/คน/มื้อ
3. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 ใช้วัตถุดิบ 65.41 กรัม/คน/มื้อ
4. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 4 ใช้วัตถุดิบ 77.24 กรัม/คน/มื้อ

วัตถุดิบประเภทถั่วเมล็ดแห้งเฉลี่ยที่โรงเรียนนำมาประกอบอาหารกลางวันในปีการศึกษา 2546 เมื่อเทียบกับความต้องการบริโภค 25 กรัม/คน/มื้อ

1. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 1 ใช้วัตถุดิบ 19.29 กรัม/คน/มื้อ
2. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 2 ใช้วัตถุดิบ 17.75 กรัม/คน/มื้อ
3. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 ใช้วัตถุดิบ 23.26 กรัม/คน/มื้อ
4. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 4 ใช้วัตถุดิบ 9.08 กรัม/คน/มื้อ

วัตถุดิบประเภทผักเฉลี่ยที่โรงเรียนนำมาประกอบอาหารกลางวันในปีการศึกษา 2546 เมื่อเทียบกับความต้องการบริโภค 100 กรัม/คน/มื้อ

1. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 1 ใช้วัตถุดิบ 99.66 กรัม/คน/มื้อ
2. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 2 ใช้วัตถุดิบ 100.27 กรัม/คน/มื้อ
3. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 ใช้วัตถุดิบ 105.86 กรัม/คน/มื้อ
4. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 4 ใช้วัตถุดิบ 82.94 กรัม/คน/มื้อ

วัตถุดิบประเภทผลไม้เฉลี่ยที่โรงเรียนนำมาประกอบอาหารกลางวันในปีการศึกษา 2546 เมื่อเทียบกับความต้องการบริโภค 100 กรัม/คน/มื้อ

1. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 1 ใช้วัตถุดิบ 95.43 กรัม/คน/มื้อ
2. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 2 ใช้วัตถุดิบ 79.12 กรัม/คน/มื้อ
3. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 ใช้วัตถุดิบ 90.42 กรัม/คน/มื้อ
4. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 4 ใช้วัตถุดิบ 58.37 กรัม/คน/มื้อ

สภาพปัญหาทุพโภชนาการของนักเรียน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนปีการศึกษา 2546

ในปีการศึกษา 2546 สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กรมประมง กรมปศุสัตว์ และกรมส่งเสริมการเกษตร ได้จัดแบ่งกลุ่มโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริโดยพิจารณาจากปัญหาทุพโภชนาการและการผลิตทางการเกษตร โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อก่อให้เกิดการดำเนินงานให้สอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียน โดยแบ่งตามสังกัดกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนที่รับผิดชอบ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่มีความจำเป็นต้องผลิตทางการเกษตรอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ยกไว้การคมนาคมลำบาก จำนวน 11 โรงเรียน คือ

1. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 1 จำนวน 6 โรงเรียน
2. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 2 จำนวน 1 โรงเรียน
3. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 3 จำนวน 4 โรงเรียน
4. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 4 จำนวน - โรงเรียน

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีปัญหาทุพโภชนาการสูงเน้นการจัดระบบและการผลิตให้เพียงพอ จำนวน 25 โรงเรียน คือ

1. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 1 จำนวน 1 โรงเรียน
2. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 2 จำนวน 1 โรงเรียน
3. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 3 จำนวน 16 โรงเรียน
4. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 4 จำนวน 7 โรงเรียน

กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่มีปัญหาโภชนาการน้อยเน้นการจัดการเรียนการสอนควบคู่ไปกับการผลิตมีจำนวน 143 โรงเรียน คือ

1. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 1 จำนวน 35 โรงเรียน
2. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 2 จำนวน 38 โรงเรียน
3. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 3 จำนวน 37 โรงเรียน
4. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 4 จำนวน 33 โรงเรียน

จากการศึกษาการดำเนินโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ปีการศึกษา 2546 สรุปได้ว่าการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ปีการศึกษา 2546 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในหมู่บ้าน ในเขตบริการการศึกษาของโรงเรียน และเด็กนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยกำหนดให้มีตัวชี้วัดในแต่ละกิจกรรม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติให้นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการต่อไป

การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารวิทยานิพนธ์และการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระพบว่ายังไม่มีผู้ใดศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งเป็นโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ส่วนใหญ่ที่พบจะเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ดังจะนำเสนอเรียงตามลำดับปีที่ศึกษาดังนี้

สมศักดิ์ เอี่ยมดี (2531, หน้า 178 – 179) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่าโรงเรียนที่ดำเนินโครงการอาหารกลางวันส่วนมากต้องจัดทำโครงการอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน เช่น โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการกิจกรรมสหกรณ์ โครงการประมงโรงเรียน และมีพื้นที่ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ในการที่จะทำให้โครงการอาหารกลางวันสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี จำเป็นต้องใช้จ่ายหลายอย่างจึงทำให้โรงเรียนที่ดำเนินการประสบปัญหาสาเหตุเกิดจากขาดเงินทุนและราคาอาหารสดในท้องถิ่นมีราคาแพง นักเรียนไม่มีเงินซื้ออาหาร สิ่งหนึ่งที่โรงเรียนต้องพยายามจัดทำโครงการสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันและควรที่

จะทำหลาย โครงการ เช่น โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันเพื่อนำผลผลิตมาเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารถ้ามีจำนวนมากก็สามารถนำไปจำหน่ายเป็นการสร้างรายได้สนับสนุนโครงการต่อไปที่สำคัญอีกประการหนึ่งนักเรียนก็จะได้ประโยชน์จากการได้ลงมือปฏิบัติจริงจากโครงการนี้

ต่อมาประยูร ศรีทิพย์ (2534, หน้า 165) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินโครงการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูนพบว่า ในโรงเรียนที่มีฐานะยากจนโดยเฉพาะโรงเรียนที่กั้นคานและห่างไกลตัวเมือง มีบางโรงเรียนขาดน้ำสาธาณูปโภคบริโภค และทำการเกษตรในบางฤดูกาล พื้นที่ของโรงเรียนบางแห่งมีความลาดชันเป็นที่สูง เป็นหินกรวดทรายบางแห่งมีพื้นที่โรงเรียนคับแคบ ไม่เพียงพอต่อการจัดการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

นอกจากนั้น จิรัชติภรณ์ ไหนาค (2537, หน้า 101 – 106) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าในด้านการเตรียมผลผลิตนั้นนักเรียนทุกคนได้ทำการปลูกพืชในโรงเรียนโดยปฏิบัติในคาบเวลาเรียนของกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพแขนงงานเกษตร ที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะว่าเป็นหลักสูตรที่กำหนดให้ นักเรียนต้องมีการปฏิบัติและในสภาพท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่นั้น ส่วนมากประชาชนเป็นเกษตรกรหรือบิดามารดาของนักเรียนอาจเป็นเกษตรกร นักเรียนได้คุ้นเคยและช่วยบิดามารดา ทำการเกษตรจึงทำให้นักเรียนชอบและสนใจในด้านการปลูกพืช ในบางโรงเรียนที่มีพื้นที่เกษตรจำกัดอาจให้นักเรียนทำสวนครัวลอยฟ้าหรือปลูกพืชเป็นแนวรั้วโรงเรียนและยังพบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนกิจกรรมเพื่ออาหารกลางวัน โดยแนะนำการปฏิบัติงานเพื่อให้ครูและผู้เกี่ยวข้องทราบ เป็นที่ปรึกษาหารือและหาทุนเพื่อนำมาสนับสนุน มีการประชุมบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่คณะครู ภารโรง นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนในท้องถิ่นเพื่อให้ทราบแนวนโยบายในการปฏิบัติชี้แจงให้บุคลากรทุกฝ่ายได้เห็นความสำคัญของกิจกรรมเพื่ออาหารกลางวันและขอความร่วมมือจากบุคลากรทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกได้มีการสนับสนุน ด้านทุนวัสดุแรงงานเสนอรูปแบบวิธีดำเนินการจัดกำหนดการสอน

โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนมีการปฏิบัติจริงและนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพบว่าทั้งครู ผู้ปกครองและชุมชนในท้องถิ่นให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี

ในปีเดียวกันนี้ สมพงษ์ แสงยาเกียรติคุณ (2537, หน้า 79 – 83) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตชุมชนไทยภูเขา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โรงเรียนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง การคมนาคมไม่สะดวก การหาวัตถุดิบมาประกอบอาหารกลางวันแก่นักเรียนเป็นไปด้วยความลำบาก แม้แต่ในหมู่บ้านเองก็ไม่สามารถปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ มาสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันได้ ในขณะเดียวกันการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันที่โรงเรียนดำเนินการอยู่มีพื้นที่ในการเพาะปลูกน้อย นอกจากนั้นยังขาดแคลนน้ำ ที่จะมาทำการรดพืชผัก เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่บนภูเขา พื้นที่ไม่เหมาะสมกับการทำการเกษตร ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อยไม่เพียงพอับความต้องการ ในส่วนกระบวนการจัดกิจกรรมอาหารกลางวัน พบว่าทุกโรงเรียนมีการจัดทำแผน วัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารกลางวันของนักเรียนและการรับประทานอาหารที่ถูกหลักโภชนาการตลอดจนมีการฝึกอบรมวิทยากร มรรยาทในการรับประทานอาหาร มีการเตรียมผลผลิตโดยยึดมวลประสบการณ์จากการเรียน กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพพยายามผลิตผลผลิตทางการเกษตรมาสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน โดยขอความร่วมมือจากชุมชนมามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ให้ชุมชนและผู้ปกครองเป็นเจ้าของ โครงการร่วมกับโรงเรียนทั้งกิจกรรมประกอบอาหารกลางวันและการผลิตวัตถุดิบในการประกอบอาหารของโรงเรียน

หลังจากนั้น พงศ์ศรีดี แก้วอ้าย (2540, หน้า 77) ได้ทำการศึกษาเรื่องสภาพการจัดโครงการอาหารกลางวันในกลุ่มโรงเรียนทุ่งหัวช้างจังหวัดลำพูน พบว่างบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันมีจำนวนจำกัดและล่าช้าจึงทำให้บางโรงเรียนต้องหยุดโครงการกลางปี แนวทางหนึ่งที่จะสามารถแก้ปัญหาได้ คือ ให้โรงเรียนใช้หลักการช่วยเหลือตัวเอง โดยนำกิจกรรมด้านการเกษตรมาช่วยบูรณาการกับกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ เช่น กิจกรรมปลูกพืชผักสวนครัวกิจกรรมเลี้ยงสัตว์แล้วนำผลผลิตที่ได้มาเสริมโครงการอาหารกลางวันจะทำให้โครงการอาหารกลางวันดำเนินการได้ด้วยดี

ในปีต่อมา จักรพงษ์ บุญเลิศ (2541, หน้า 141) ได้ทำการศึกษาเรื่องสภาพการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันประสบความสำเร็จและดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง โรงเรียนที่มีพื้นที่เพียงพอควรจัดกิจกรรมที่สามารถนำผลผลิตและรายได้ไปสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน เช่น การเรียนกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ ควรมีกิจกรรมปลูกพืชผักสวนครัว เพาะเห็ด ทำสวนผลไม้ และเลี้ยงสัตว์ เพื่อนำผลผลิตที่ได้มาใช้ในการประกอบอาหารกลางวัน

และไพบุลย์ พุทรวงศ์ (2542, หน้า 104 – 106) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนกัณดารสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดน่าน พบว่า โครงการที่สามารถสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันให้ประสบความสำเร็จได้นั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ที่ทำการศึกษาจัดทำโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน โครงการประมงโรงเรียน และโครงการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงหมู เป็ด ไก่ ส่วนมากจัดทำเพื่อการเรียนการสอนและเพื่อโครงการอาหารกลางวันโดยปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาลและยังพบว่าการดำเนินงานมีปัญหาจากมากไปหาน้อย คือ ขาดกิจกรรมที่จะนำผลผลิตและรายได้มาสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน ขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตร

จากการศึกษาเอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าจากสภาพปัญหาที่พบว่าเด็กที่มีฐานะยากจน ไม่ได้รับประทานอาหารในปริมาณที่เพียงพอและเกิดทุพโภชนาการอย่างต่อเนื่อง ผลที่ตามมาคือทำให้เด็กโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีร่างกายที่ไม่สมบูรณ์จึงทำให้เกิดแนวคิดการบริการอาหารและอาหารกลางวันขึ้นตั้งแต่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยเริ่มในทวีปยุโรปและมีการแพร่ขยายไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกด้วยวิธีการที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะ ปัจจัย ภูมิประเทศ เช่น ในประเทศกรีซมีการจัดอาหารเข้าให้แก่เด็กนักเรียนในระดับประถมศึกษา ประกอบไปด้วย นม โกลี๋ ขนมปังลูกเกดและในประเทศนอร์เวย์ก็จัดอาหารเข้าให้แก่เด็กนักเรียนในระดับประถมศึกษาเช่นกัน ประกอบด้วย นม แชนดิวิช เนยแข็ง น้ำมันตับปลา ผักและผลไม้ ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงแรกมีการประกอบอาหารร้อนให้กับเด็กนักเรียน ต่อมามีการประกอบอาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียนและยังมีโครงการอุดหนุนใช้ในการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนมีอย่างต่อเนื่องถาวร ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการดำเนินการในแถบเอเชีย ญี่ปุ่นเป็นประเทศแรกที่มีการบริการอาหารกลางวันแก่นักเรียน นอกจากนั้นยังมีการออกกฎหมายบังคับให้ทุกโรงเรียนจัดอาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียน ส่วนประเทศมาเลเซียจะบริการอาหารให้แก่เด็กนักเรียนที่อยู่

บ้านไกลจากโรงเรียนไม่สามารถกลับไปรับประทานอาหารที่บ้านได้เท่านั้นและประเทศฟิลิปปินส์ไม่มีโครงการอาหารกลางวันที่เป็นรูปธรรมแต่มีโครงการสวนครัวในโรงเรียนแทน สำหรับในประเทศไทยนั้นเริ่มมีการดำเนินโครงการอาหารกลางวันโดยการสนับสนุนขององค์การยูนิเซฟตั้งแต่ปี 2449 เป็นต้นมา ต่อมา มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมารับผิดชอบ มีการตรากฎหมาย มีการรณรงค์หาทุน มีการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ มีการจัดบสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันจนสามารถดำเนินโครงการได้ครบทุกโรงเรียนทั่วประเทศในปี 2530 เป็นต้นมา ในส่วนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้น นอกจากจะมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันในปริมาณที่เพียงพอกับความ ต้องการและมีคุณค่าทางโภชนาการและยังมีลักษณะพิเศษที่มุ่งเน้นให้มีการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรเพื่อที่นำจะนำผลผลิตที่ได้มาเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารกลางวัน และยังเป็นปลูกฝังให้ความรู้ด้านการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักและมีความสำคัญกับคนไทยในการดำรงชีพ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของคนไทยจึงมีความแตกต่างจากการดำเนินโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนทั่วไป จึงมีชื่อโครงการว่า “โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน” ซึ่งเป็นพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี โดยมีการดำเนินการตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมา